

**Міністерство освіти і науки України
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ І АУДИТУ**

Кафедра обліку у виробничій сфері

КУРСОВА РОБОТА
з курсу «ФІНАНСОВИЙ І УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК»
на тему:

«Облік основних засобів»

**Студентки 4-о курсу групи ОПД-41
Бородайко А.
напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит»**

Науковий керівник: доцент кафедри обліку у
виробничій сфері, к.е.н.

(посада, вчене звання, науковий ступінь,

прізвище, ініціали)

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ **Оцінка ECST** _____

Члени комісії:

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ТЕРНОПІЛЬ 2017

Зміст

Вступ.....	2
1. Економічна характеристика основних засобів та їх класифікація.....	5
2. Документальне оформлення руху основних засобів.....	16
3. Аналітичний та синтетичний облік руху основних засобів.....	21
4. Облік амортизації (зносу) основних засобів.....	30
Висновки.....	36
Список використаної літератури.....	38

Вступ

В сучасних умовах господарювання керівництво підприємств, а також їх ділові партнери прагнуть одержати релевантну інформацію про стан і використання основних засобів. Відповідно до Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” таку інформацію має містити фінансова звітність. Насправді, поточний бухгалтерський облік і фінансова звітність не завжди надають реальні дані про основні засоби, через що втрачають свою корисність для внутрішніх і зовнішніх користувачів.

З введенням П(С)БО підприємства одержали нові можливості у формуванні облікової політики стосовно основних засобів. Однак, деякі норми стандартів носять загальний характер, що ускладнює їх практичну реалізацію. Так, повною мірою не розкрито порядок визнання основних засобів активами підприємства, що призводить до різних тлумачень їх сутності. Недосконалість способів оцінки результатів поліпшення основних засобів значно ускладнює облік витрат на їх відновлення та поліпшення. Формування облікової політики стосовно основних засобів здійснюється без дотримання принципу наукового обґрунтування її положень, в результаті на підприємствах не реалізується право вибору щодо переоцінки основних засобів, встановлення способів амортизації, визначення термінів корисного використання і ліквідаційної вартості об'єктів.

На сьогоднішній день актуальним є питання пошуку резервів підвищення ефективності діяльності підприємств. Основні засоби є саме тією необхідною основою діяльності підприємства.

Основні засоби – найважливіша і домінуюча частина всіх фондів. Вони визначають виробничу потужність підприємства, характеризують їх технічне оснащення, безпосередньо пов'язані з продуктивністю праці, механізацією, автоматизацією.

Основні засоби являють собою нагромаджене суспільне багатство. Вони знаходяться в безперервному русі, змінені й удосконалені. Розширення, підтримання належного функціонального стану і раціональне використання

основних засобів значною мірою визначають обсяг виробництва, можливість росту і підвищення ефективності.

Тому для підтримки об'єктів основних засобів у робочому стані, а також досягнення оптимальних показників фінансово-господарської діяльності потрібно виділяти кошти на поточний і капітальний ремонт, технічне обслуговування, модернізацію, реконструкцію й інші види поліпшення основних засобів. Фінансовий стан підприємства багато в чому залежить від достовірного обліку витрат на поліпшення основних засобів і економічних вигід від їх здійснення, від правильного відображення таких витрат у бухгалтерському й податковому обліку.

Основні засоби є одним з головних технічних ресурсів господарської діяльності підприємства. Використання їх вимагає здійснювати організацію нагляду та контролю за їх наявністю й збереженням з моменту придбання до вибуття.

В умовах економічних реформ підвищується роль обліку і контролю за раціональним використанням усіх ресурсів, у тому числі й основних засобів.

Актуальність теми курсової роботи: економічний розвиток України залежить від ефективності функціонування сфер її народного господарства. Важливе значення приділяється основним засобам як головному елементу матеріально-технічної бази підприємства.

Об'єктом дослідження курсової роботи є облік руху і утримання основних засобів.

Предметом дослідження курсової роботи є облік ефективності використання основних засобів.

Метою написання курсової роботи є систематизація, узагальнення, розширення і закріплення теоретичних знань.

Організація обліку основних засобів сприяє ефективному використанню машин, обладнання, виробничих площин та інших засобів праці.

Мета досягається шляхом виконання таких завдань:

1. Розкриття економічної характеристики основних засобів, їх оцінки та класифікації.

2. Характеристика первинного, синтетичного та аналітичного обліку основних засобів;

3. Формування звітності про основні засоби на підприємстві.

Отже, правильно організований та грамотно побудований облік є передумовою ефективного функціонування підприємства, адже даними про стан підприємства та про окремі господарські операції є саме бухгалтерські документи та звіти.

1. Економічна характеристика основних засобів та їх класифікація.

Виробничо-господарська діяльність та фінансовий стан підприємства багато в чому залежать від забезпеченості основними засобами, яке відноситься до категорії основних засобів та від їх використання.

Методологію обліку основних засобів і порядок їх розкриття у фінансовій звітності визначає **Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 "Основні засоби"** №92 від 27.04.2000 р.

Норми Положення (стандарту) 7 застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами (далі — підприємства) усіх форм власності (крім бюджетних установ).

Положення (стандарт) 7 не поширюється на:

Операції з біологічними активами, які пов'язані із сільськогосподарською діяльністю та оцінені за справедливою вартістю, зменшеною на очікувані витрати на місці продажу, особливості обліку яких визначаються іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Невідтворювані природні ресурси, особливості обліку яких визначаються іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Основні засоби, що утримуються з метою продажу, особливості обліку яких визначаються іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.[1, с.110]

Інвестиційну нерухомість, особливості обліку якої визначаються іншими положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Первісна вартість об'єкта основних засобів збільшується з одночасним створенням забезпечення на обґрунтовану розрахунком суму зобов'язання, яке відповідно до законодавства виникає у підприємства щодо демонтажу, переміщення цього об'єкта та приведення земельної ділянки, на якій він розташований, у стан, придатний для подальшого використання (зокрема на передбачену законодавством рекультивацию порушених земель).

Основні засоби — матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Об'єкт основних засобів — закінчений пристрій з усіма пристосуваннями і приладдям до нього або окремий конструктивно відокремлений предмет, що призначений для виконання певних самостійних функцій, чи відокремлений комплекс конструктивно з'єднаних предметів одного або різного призначення, що мають для їх обслуговування загальні пристосування, приладдя, керування та єдиний фундамент, унаслідок чого кожен предмет може виконувати свої функції, а комплекс — певну роботу тільки в складі комплексу, а не самостійно.

Якщо один об'єкт основних засобів складається з частин, які мають різний строк корисного використання (експлуатації), то кожна з цих частин може визнаватися в бухгалтерському обліку як окремий об'єкт основних засобів.

Група основних засобів — сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням та умовами використання необоротних матеріальних активів.[22, с.169]

Об'єкт основних засобів визнається активом, якщо існує імовірність того, що підприємство отримає в майбутньому економічні вигоди від його використання та вартість його може бути достовірно визначена.

Основні засоби можна згрупувати за наступними ознаками:

- за галузевою ознакою;
- за функціональним призначенням;
- за використанням;
- за ознакою належності.

За галузевою ознакою основні засоби поділяються на: промислові, сільськогосподарські, будівельні, транспортні, зв'язку.

Наявність тих або інших засобів на конкретному підприємстві пов'язана із напрямком його діяльності, а також із роботою допоміжних і обслуговуючих виробництв.

За функціональним призначенням основні засоби поділяються на виробничі та невиробничі.

Виробничими є ті основні засоби, які приймають безпосередньо участь у процесі виробництва і пов'язані із створенням конкретного продукту, виконанням робіт та наданням послуг. Вони представлені будівлями, спорудами, машинами, станками, устаткуванням та ін.

Основні засоби, які не приймають безпосередньо участі у процесі виробництва, робота яких спрямована на забезпечення соціальних і культурно-побутових потреб працівників підприємства, називаються невиробничими. Невиробничі основні засоби представлені будинками культури, спортивними комплексами, дитячими дошкільними закладами, пральнями, лазнями, перукарнями та ін., які є власністю підприємства і використовуються у невиробничій сфері.[10, с.58]

За використанням основні засоби поділяються на діючі та недіючі.

Діючими є основні засоби, які приймають участь у роботі підприємства на даний час.

Недіючими, в свою чергу, є основні засоби, які не використовуються в даний період в господарській діяльності у зв'язку із тимчасовою консервацією або очікуванням часу введення їх в експлуатацію.

Рис. 1.1. Групування основних засобів

За ознакою належності основні засоби поділяються на власні та орендовані.

Власні основні засоби являються безпосередньо власністю підприємства і мають джерело свого утворення (внесок засновника до Статутного капіталу, заборгованість перед постачальниками, цільове фінансування і цільові надходження та ін.).

Основні засоби, які використовуються на підприємстві, але не є його власністю, називаються орендованими. Треба зауважити, що з метою виключення можливості подвійного обліку одних і тих же засобів, у орендодавця орендовані основні засоби обліковуються на балансовому, а у орендаря на позабалансовому рахунку.[9, с.90]

Групування основних засобів за галузевою ознакою, функціональним призначенням, використанням та ознакою належності зображено схематично на рис. 1.1.

Для цілей бухгалтерського обліку основні засоби класифікуються за такими групами:

1. Основні засоби:

- 1.1. Земельні ділянки.
 - 1.2. Капітальні витрати на поліпшення земель.
 - 1.3. Будинки, споруди та передавальні пристрої.
 - 1.4. Машини та обладнання.
 - 1.5. Транспортні засоби.
 - 1.6. Інструменти, прилади, інвентар (меблі).
 - 1.7. Тварини.
 - 1.8. Багаторічні насадження.
 - 1.9. Інші основні засоби.
2. Інші необоротні матеріальні активи:
- 2.1. Бібліотечні фонди.
 - 2.2. Малоцінні необоротні матеріальні активи.
 - 2.3. Тимчасові (нетитульні) споруди.
 - 2.4. Природні ресурси.
 - 2.5. Інвентарна тара.
 - 2.6. Предмети прокату.
 - 2.7. Інші необоротні матеріальні активи.

Підприємства можуть установлювати вартісні ознаки предметів, що входять до складу малоцінних необоротних матеріальних активів.

Розрізняють наступні види вартості основних засобів:

- первісна;
- переоцінена;
- ліквідаційна;
- залишкова.

Первісна вартість — історична (фактична) собівартість необоротних активів у сумі грошових коштів або справедливої вартості інших активів, сплачених (переданих), витрачених для придбання (створення) необоротних активів.

Переоцінена вартість — вартість необоротних активів після їх переоцінки.

Ліквідаційна вартість — сума коштів або вартість інших активів, яку підприємство очікує отримати від реалізації (ліквідації) необоротних активів

після закінчення строку їх корисного використання (експлуатації), за вирахуванням витрат, пов'язаних з продажем (ліквідацією).

Залишкова вартість визначається як різниця між первісною (переоціненою) вартістю основних засобів і сумою їх зносу. Залишкова вартість основних засобів, поряд із первісною, знаходить своє відображення у балансі підприємства. Натомість у валюту (підсумок) балансу включається лише їх залишкова вартість. Залишкова вартість об'єктів постійно зменшується внаслідок їх зносу.

Придбані (створені) основні засоби зараховуються на баланс підприємства за первісною вартістю. Одиницею обліку основних засобів є об'єкт основних засобів.

Первісна вартість об'єкта основних засобів складається з таких витрат:

- суми, що сплачують постачальникам активів та підрядникам за виконання будівельно-монтажних робіт (без непрямих податків);

- реєстраційні збори, державне мито та аналогічні платежі, що здійснюються в зв'язку з придбанням (отриманням) прав на об'єкт основних засобів;

- суми ввізного мита;

- суми непрямих податків у зв'язку з придбанням (створенням) основних засобів (якщо вони не відшкодовуються підприємству);

- витрати зі страхування ризиків доставки основних засобів; витрати на установку, монтаж, налагодження основних засобів; інші витрати, безпосередньо пов'язані з доведенням основних засобів до стану, у якому вони придатні для використання із запланованою метою.[15, с.113]

Фінансові витрати не включаються до первісної вартості основних засобів, придбаних (створених) повністю або частково за рахунок запозичень (за винятком фінансових витрат, які включаються до собівартості кваліфікаційних активів відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 31 "Фінансові витрати).

Первісна вартість об'єкта основних засобів збільшується з одночасним створенням забезпечення на обґрунтовану розрахунком суму зобов'язання, яке

відповідно до законодавства виникає у підприємства щодо демонтажу, переміщення цього об'єкта та приведення земельної ділянки, на якій він розташований, у стан, придатний для подальшого використання (зокрема на передбачену законодавством рекультивацію порушених земель).

Первісна вартість об'єктів основних засобів, зобов'язання за які визначені загальною сумою, визначається розподілом цієї суми пропорційно до справедливої вартості окремого об'єкта основних засобів.

Первісна вартість безоплатно отриманих основних засобів дорівнює їх справедливій вартості на дату отримання.

Первісною вартістю основних засобів, що внесені до статутного капіталу підприємства, визнається погоджена засновниками (учасниками) підприємства їх справедлива вартість.[18, с.30]

Первісна вартість об'єктів, переведених до основних засобів з оборотних активів, товарів, готової продукції тощо дорівнює її собівартості, яка визначається згідно з положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку 9 “Запаси” та 16 “Витрати”.

Первісна вартість об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, дорівнює залишковій вартості переданого об'єкта основних засобів. Якщо залишкова вартість переданого об'єкта перевищує його справедливу вартість, то первісною вартістю об'єкта основних засобів, отриманого в обмін на подібний об'єкт, є справедлива вартість переданого об'єкта з включенням різниці до витрат звітного періоду.

Первісна вартість об'єкта основних засобів, придбаного в обмін (або частковий обмін) на неподібний об'єкт, дорівнює справедливій вартості переданого об'єкта основних засобів, збільшеній (зменшеній) на суму грошових коштів чи їх еквівалентів, що була передана (отримана) під час обміну.

Первісна вартість основних засобів збільшується на суму витрат, пов'язаних з поліпшенням об'єкта (модернізація, модифікація, добудова, дообладнання, реконструкція тощо), що призводить до збільшення майбутніх економічних вигод, первісно очікуваних від використання об'єкта. Залишкова

вартість основних засобів зменшується у зв'язку з частковою ліквідацією об'єкта основних засобів.[16, с. 66]

Витрати, що здійснюються для підтримання об'єкта в робочому стані та одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигод від його використання, включаються до складу витрат.

До основних засобів відносяться:

- будови, споруди, обладнання, обчислювальна техніка, прилади, транспортні засоби, інструменти, інвентар та інші засоби праці, вартість яких поступово зменшується в зв'язку із їх зносом, та ін.;

- сільськогосподарські машини і обладнання, робочі та продуктивні тварини, будівельний механізований інструмент та бібліотечні фонди - незалежно від вартості:

- капітальні вкладення у багаторічні насадження, на покращання земель (меліоративні, осушувальні, іригаційні та інші роботи) та у орендовані будови, споруди, обладнання та інші об'єкти, що відносяться до основних засобів.

Капітальні вкладення у багаторічні насадження, покращання земель включаються до складу основних засобів щорічно у сумі витрат і відносяться до прийнятих в експлуатацію площадок, незалежно від ступеня готовності всього комплексу робіт.

Завершені капітальні витрати у орендовані будови, споруди, обладнання та інші об'єкти, що відносяться до основних засобів, зараховуються орендарем до власних основних засобів у сумі фактичних витрат, якщо інше не передбачено договором оренди.

Для чіткого обліку основних засобів необхідно насамперед їх правильно класифікувати.

Основні засоби, що складають основу матеріально-технічної бази виробництва досить різноманітні за своїм призначенням і використанням. Тому для правильної організації аналізу їх класифікують за певними однорідними ознаками. [5, с.96]

Основні засоби в Україні можна класифікувати: за їх функціональним призначенням; за галузевою ознакою:

- за використанням;
- за ознакою належності;
- за натурально-матеріальним складом.

За функціональним призначенням розрізняють:

- **виробничі** – основні засоби, що безпосередньо беруть участь у виробничому процесі або сприяють його здійсненню (будови, споруди, силові машини та обладнання, робочі машини та обладнання тощо), що діють у сфері матеріального виробництва;

- **невиробничі основні засоби**, що не беруть безпосередньої або побічної участі у процесі виробництва й призначені в основному для обслуговування комунальних і культурно-побутових потреб трудящих (будови, споруди, обладнання, машини, апарати тощо), які використовуються у невикробничій сфері.

За використанням основні засоби поділяються:

- діючі (беруть участь в процесі виробництва);
- недіючі (знаходяться в запасі або на консервації);
- запасні (різне устаткування, що перебуває в резерві і призначене для заміни об'єктів основних засобів, що вибули або ремонтуються).

За натурально-речовими ознаками основні засоби поділяються на окремі види: будівлі, споруди, передавальне обладнання, машини і устаткування, які, в свою чергу поділяються на силові і робочі машини і устаткування, вимірюючі і регулюючі прилади і лабораторне устаткування, облікову техніку, інші машини і устаткування (транспортні засоби, інструменти, виробничий інвентар), робочі і продуктивні тварини, багаторічні насадження і т.д.[24, с.73]

Класифікація основних засобів за наведеним групуванням є основою синтетичного обліку.

За речовим складом:

- інвентарні (мають натуральне, речове вираження);
- неінвентарні (до них відносяться капітальні вкладення на роботи по розкорчовуванню пнів, докорінному поліпшенню лугів і пасовищ, і т. д.).

Істотне значення в обліку основних засобів має розподіл їх за ознакою належності на:

- ✓ власні засоби, що можуть складатися зі статутного (пайового, акціонерного) капіталу, допоміжного фінансування з відповідних джерел на розширення роботи підприємства, власних прибутків, коштів амортизації;
- ✓ орендоване обладнання, що показується в балансі орендодавача, тим самим запобігається можливість подвійного врахування одних і тих же засобів.

Всі основні засоби виробничого і невиробничого призначення групуються по відповідним галузям народного господарства (промисловість, сільське господарство, будівництво, транспорт, зв'язок і т. ін.), а в межах галузі, виходячи з їх призначення і характеру виконання функцій, по відповідним видам.

До промислово-виробничих основних засобів належить: будови, споруди, передавальні пристрої, машини та устаткування, робочі машини та обладнання, вимірювальні й регулюючі прилади, лабораторне устаткування, обчислювальна техніка, інші машини та обладнання, транспортні засоби, інструмент, виробничий інвентар та приладдя, господарський інвентар, робочі та продуктивні тварини, багаторічні насадження, меліорація земель і водойми, інші основні засоби.

Невиробничі основні засоби безпосередньо не беруть участі у процесі виробництва. До невиробничих основних засобів належать: будови і споруди житлово-комунального та культурно-побутового призначення, транспортні засоби, обладнання, інструменти та інші основні засоби невиробничого призначення для обслуговування житлових, комунальних та культурно-побутових потреб населення.[7, с.80]

За використанням основні засоби поділяються на діючі (всі основні засоби, що використовуються у господарстві), недіючі (ті, що не використовуються у даний період часу у зв'язку з тимчасовою консервацією підприємств або окремих цехів), запасні (різне устаткування, що знаходиться в резерві й призначене для зміни об'єктів основних засобів, що вибули або ремонтуються).

Істотне значення в обліку основних засобів має поділ їх за ознакою належності на власні й орендовані. Власні засоби можуть складатися із Статутного (пайового, акціонерного) капіталу, додаткового капіталу з відповідних джерел на розширення роботи підприємства, власних прибутків, цільового фінансування і цільових надходжень.

2. Документальне оформлення основних засобів.

Всі операції, пов'язані з рухом основних засобів оформлюються первинними документами, які забезпечують правильність і своєчасність їх обліку.

Надходження основних засобів оформляється „Актом прийому-передачі основних засобів” (форма ОЗ-1), у якому вказуються: номер, дата оформлення, комісія, яка приймає об'єкт, його найменування, коротка технічна характеристика, результати випробування, висновки комісії про випробування об'єкта в роботі, початкова вартість і норма амортизації на повне відновлення, відмітка про відкриття інвентарної картки. До акту прикладається технічна документація і паспорт на об'єкт. В акті, як правило, вказується один об'єкт. Загальний акт для декількох однотипних об'єктів, які мають однакову вартість і прийняті в експлуатацію одночасно, може виписуватися лише на інструменти, інвентар або верстати.

Внутрішнє переміщення основних засобів оформляється відповідним актом (форма ОЗ-1). Внутрішнім переміщенням вважається рух основних засобів в бухгалтерському обліку з однієї дільниці в іншу, а також їх передача зі складу в експлуатацію. Акт випикує та дільниця чи відділ, які передають основні засоби.

Документ містить такі дані:

- номер,
- дата,
- хто передає, хто приймає,
- технічна характеристика об'єкта,
- початкова вартість,
- норма амортизації.

Він випикується у двох примірниках, перший з яких, із розпискою одержувача і здавача, передається в бухгалтерію для відмітки в інвентарній картці або інвентарних книгах (форма ОЗ-9) основних засобів і передачі картки у відповідне місце експлуатації об'єкта. Другий примірник акта залишається у

здавача для відмітки про вибуття в інвентарному списку основних засобів за місцем попереднього знаходження.

Принципове значення має визначення об'єкта, який відображається в інвентарній картці на кожний об'єкт основних засобів (форма 03-6).

Так, у групі „будинки” об'єктом обліку є кожний окремий будинок. Зовнішні прибудови до нього, які мають самостійне значення, а також відокремлені будинки котельних, складів, гаражів виступають самостійними об'єктами обліку.

У групі „споруди” об'єктом обліку є кожна споруда з усіма пристроями, як одне ціле - естакада, підвісна дорога, сховища (баки, басейни, цистерни на фундаментах), артезіанські свердловини та ін.

У групі „передавальні пристрої” об'єктами обліку є: лінії електромереж від розподільного пристрою приймальних підстанцій або від клем генераторів до розподільних пристроїв приймальних підстанцій, трубопроводи, які мають самостійне значення, паропроводи, водорозподільні мережі водоканалу, каналізації та ін.[9, с.95]

Об'єктом обліку для групи „машини й устаткування” є кожна окрема машина.

За такими групами основних засобів, як транспортні засоби, інструмент, виробничий інвентар об'єктом обліку є кожна окрема одиниця.

У групі „багаторічні насадження” об'єктом обліку виступають зелені насадження (молоді, а також ті, що досягли повного розвитку) по кожному парку, саду, скверу, бульвару, території незалежно від кількості, віку і породи насаджень.

У фінансовому обліку відображаються операції, які пов'язані з підтриманням основних засобів у робочому стані. Беручи участь у виробничому процесі, основні засоби зношуються, що вимагає заміни окремих частин, тобто ремонту. Операції з ремонту основних засобів повинні знайти відображення в обліку. Зрозуміло, що на час ремонту вони тимчасово вилучаються з процесу виробництва, а після його проведення знову відображаються у складі основних засобів.

При зупинці об'єкта на ремонт оформляється „Акт прийому здачі відремонтованих, реконструйованих і модернізованих об'єктів”(форма ОЗ-2). Він підписується працівником цеху (господарства), уповноваженим приймати основні засоби, і представником, який здає основні засоби на ремонт, реконструкцію чи модернізацію. В акті вказується номер, дата, технічна характеристика, вид ремонту, вартість об'єкта.

Якщо ремонт виконується власними силами, то акт виписується в одному примірнику, а при виконанні робіт сторонніми організаціями - у двох. Один із них передається в бухгалтерію даної організації, а другий - організації, яка виконує роботи.

При передачі основних засобів виписується акт здачі, а при прийманні з ремонту - акт приймання. На підставі вказаних документів (форма ОЗ-2) бухгалтерія робить запис в інвентарних картках про виконання капітального ремонту, реконструкцію чи модернізацію, а в технічному паспорті зазначаються зміни у характеристиках об'єкта, які пов'язані з виконанням ремонтних робіт.[15, с.271]

Зміни у складі основних засобів можуть виникати внаслідок вибуття об'єктів з різних причин - передачі іншим організаціям своєї системи, продажу державним і корпоративним організаціям, ліквідації внаслідок повного зносу, стихійних лих, недостач, аварій та ін.

Підприємство має право продавати, передавати, обмінювати, здавати в оренду, давати в тимчасове користування, достроково списувати основні засоби як морально застарілі.

Передача та продаж основних засобів відображається актом передачі (форма ОЗ-1), а ліквідація - актом на списання (форма ОЗ-3) (див. Додаток 13). Морально застаріле, зношене і непридатне для подальшого використання устаткування, транспортні засоби, інвентар, інструмент списуються з балансу в тому випадку, коли вони не можуть бути відновлені, реалізовані або передані іншим організаціям.

Рух основних засобів відображається в картках обліку руху основних засобів (форма ОЗ-8). Витрати на транспортування, вантажно-розвантажувальні

роботи, зберігання зайвого устаткування, яке було в складі основних засобів до їх реалізації відносяться на витрати, пов'язані з реалізацією основних засобів (транспортування, вантажні роботи), і відшкодовуються покупцями. Останні ці витрати включають у вартість основних засобів.

З балансу підприємства можуть списуватись об'єкти - будинки, споруди, які зносяться у зв'язку з новим будівництвом, а також об'єкти, які повністю амортизувалися.[3, с.318]

Для визначення придатності основних засобів до подальшого використання, неможливості реалізації і неефективності їх відновлення створюється комісія, до складу якої входять: головний інженер, головний механік, головний енергетик, головний бухгалтер, головний технолог та інші особи. Комісія обстежує об'єкт, який підлягає списанню, встановлює його фізичний стан і можливість подальшої експлуатації, з'ясовує причини, які обумовили непридатність (знос, порушення правил експлуатації, аварія), винних осіб, можливість використання окремих вузлів, матеріалів і здійснює їх оцінку.

На основі обстеження об'єкта комісія складає акт про ліквідацію основних засобів (форма ОЗ-3 або ОЗ-4 на списання об'єкта) (див. Додаток 13). В ньому вказується номер, дата, рік виготовлення або будівництва об'єкта, дата введення його в експлуатацію, початкова вартість, сума зносу, причини вибуття, вартість матеріальних цінностей, одержаних від ліквідації повністю чи частково ліквідовується об'єкт (будинки і споруди можуть бути ліквідовані частково). Акт виписується у двох примірниках - перший передається в бухгалтерію, а другий залишається у відповідальній особи і служить підставою для здачі на склад матеріальних цінностей, одержаних від ліквідації. Акт затверджується керівником організації.[25, с.70]

Витрати з ліквідації, а також вартість одержаних матеріальних цінностей від розбирання будинків, споруд, демонтажу машин й устаткування відображаються в акті про ліквідацію основних засобів у спеціальному розділі „Розрахунок ліквідації об'єкта”.

Для списання з балансу вартості машин, устаткування, транспортних засобів внаслідок аварій до акта про ліквідацію додається копія акта про аварію, складеного компетентними органами, в якому пояснюються причини і вказуються винні особи.

3. Аналітичний та синтетичний облік основних засобів.

Одиницею обліку основних засобів у відповідності з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 7 “Основні засоби” є об’єкт основних засобів - закінчений пристрій з усіма приладами і пристосуваннями до нього або окремий конструктивний предмет, призначений для виконання певних самостійних функцій, або відокремлений комплекс конструктивно поєднаних предметів однакового чи різного призначення, які мають для їх, обслуговування спільні прилади, пристрої управління, або єдиний фундамент, у результаті чого кожний предмет може виконувати свої функції, а комплекс - певну роботу тільки в повному складі.[10, с.159]

Аналітичний облік ведеться по кожному інвентарному об’єкту в натуральній та грошовій формі.

Ведення аналітичного обліку дозволяє, з одного боку, здійснювати контроль за збереженням, використанням, технічним станом окремих інвентарних об’єктів основних засобів, а з другого боку, забезпечувати отримання необхідної інформації про наявність і рух основних засобів за кожною класифікаційною групою, за місцями знаходження і експлуатації та в цілому по підприємству.

Для аналітичного обліку основних засобів залежно від їх кількості можуть використовуватися інвентарні картки (типова форма № ОЗ-6) або інвентарні книги.

На великих підприємствах, які мають значну кількість інвентарних об’єктів основних засобів, використовуються інвентарні картки, які відкриваються бухгалтерією на кожний об’єкт. При відкритті картки об’єкту основних засобів присвоюють інвентарний номер. Він закріплюється за об’єктом на протязі всього часу його перебування на підприємстві. При вибутті об’єкта його інвентарний номер анулюється. Для контролю за присвоєнням і списанням інвентарних номерів складається відомість реєстрації інвентарних номерів.

Для присвоєння інвентарного номера тій чи іншій групі об'єктів основних засобів відводиться серія номерів відповідно до кількості об'єктів і можливого надходженням їх у майбутньому.

Усі картки складаються в одному примірнику. Для контролю за збереженням інвентарних карток їх реєструють в описі інвентарних карток (типова форма № ОЗ-7).

Обов'язковими реквізитами інвентарних карток є:

- назва об'єкта, інвентарний номер;
- назва-заводу виробника;
- первісна вартість;
- номер і дата акту приймання-передачі;
- коротка технічна характеристика.

Для аналітичного обліку однотипних предметів основних засобів (виробничий і господарський інвентар, інструмент), однакових за технічною характеристикою, призначенням, вартістю і одержаних в одному періоді можливе відкриття однієї групової картки з зазначенням в ній інвентарних номерів кожного об'єкта. У груповій інвентарній картці облік надходження основних засобів ведеться в хронологічному порядку в цілому по всій групі об'єктів.[11, с.183]

Основою для відкриття інвентарних карток і здійснення різних записів в них є первинні документи (типові форми № 03-1, 03-2, 03-3), технічна документація, накладні. Записи виконуються на підставі перевірених документів.

Усі інвентарні картки зберігаються в картотеці, де вони групуються за класифікаційними групами об'єктів, а всередині них - за місцем знаходження і видами об'єктів.

При вибутті об'єкта відповідна картка вилучається з картотеки, а в описі інвентарних карток здійснюється позначка про вибуття. При внутрішньому переміщенні об'єкта картка переставляється в картотеці.

Інвентарні картки по об'єктам, що надійшли чи вибули на протязі місяця зберігаються окремо. Вони є підставою для складання картки обліку руху

основних засобів (типова форма № 03-8) за місяць. Картки типової форми № 03-8 відкриваються на початку року. В них містяться дані по кожному виду основних засобів про наявність на початок року, надходження, вибуття за місяць, наявність на початок наступного місяця. Підсумкова інформація картки за рік використовується для заповнення звітних даних про рух основних засобів.

На невеликих підприємствах аналітичний облік основних засобів можна вести в інвентарних книгах, а на малих підприємствах - у відомості № 4-М.

Інвентарна книга призначена для обліку основних засобів впродовж тривалого періоду (на декілька років). Записи в ній виконуються за класифікаційними групами.[4, с.249]

Основні засоби записуються в книгу у хронологічному порядку. Для кожного виду основних засобів відокремлюється рядок. Внутрішнє переміщення основних засобів на підприємстві у книзі не відображається.

Для обліку наявності основних засобів за місцями їх знаходження застосовуються інвентарні списки основних засобів (типова форма № 03-9).

Вони є доповненням до карток або інвентарної книги, складаються в двох примірниках на підставі акту типової форми № 03-1. Дані списків повинні відповідати даним інвентарних карток або книг.

Усі витрати підприємства, пов'язані з надходженням основних засобів, збираються на рахунку 15 „Капітальні інвестиції”.

Під капітальними інвестиціями розуміють витрати підприємства на придбання або створення основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів, а також витрати на реконструкцію, розширення і технічне переозброєння діючих підприємств.

Аналітичний облік капітальних інвестицій ведеться відповідно по видах основних засобів, інших матеріальних необоротних активах, нематеріальних активах, а також по окремих об'єктах капітальних вкладень (інвентарним об'єктам).

Процес придбання (спорудження) основних засобів можна зобразити схематично (рис. 1).

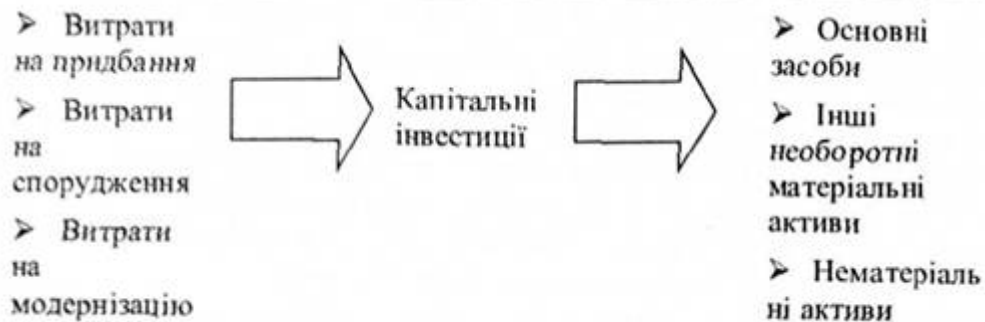

Рис. 1. Процес придбання (спорудження) необоротних активів

На організацію обліку капітальних інвестицій впливає спосіб виконання робіт: підрядним способом (тобто спеціалізованими організаціями на договірних засадах) чи господарським способом (тобто силами і засобами самого підприємства).

При підрядному способі виконання робіт облік матеріальних, трудових і фінансових витрат на виконувані роботи здійснює сам підрядчик.

Підприємство-замовник, у даному випадку, здійснює тільки облік витрат на капітальні інвестиції і веде розрахунки з підрядчиком за виконані і прийняті по актах роботи.

Виходячи з цього, підприємство-забудовник на вартість виконаних і прийнятих по актах будівельно-монтажних робіт у бухгалтерському обліку робить запис:

Д-т рах. 15 "Капітальні інвестиції" (відповідний субрахунок);

К-т рах. 63 "Розрахунки з постачальниками і підрядчиками".

Таким же записом оформляється вартість придбаних об'єктів основних засобів, що не вимагають монтажу (транспортні засоби, вимірювальні прилади, виробничий і господарський інвентар і інше).[19, с.99]

Синтетичний облік – це узагальнюючий облік у грошовій оцінці.

Для синтетичного обліку основних засобів використовуються рахунки:

а) 10 "Основні засоби" (активний, інвентарний). На ньому обліковуються основні засоби за первісною вартістю.

Рахунок 10 має субрахунки:

- 100 "Інвестиційна нерухомість";
- 101 "Земельні ділянки";

- 102 “Капітальні виграти на поліпшення земель”;
- 103 “Будинки та споруди”;
- 104 “Машини та обладнання”;
- 105 “Транспортні засоби”;
- 106 “Інструменти, прилади та інвентар”;
- 107 “Робоча і продуктивна худоба”;
- 108 “Багаторічні насадження”;
- 109 “Інші основні засоби”.

б) 13 “Знос необоротних активів” (регулюючий, контракти вний). На цьому рахунку відображаються дані про нарахування амортизації й індексацію зносу основних засобів.

Рахунок 13 має субрахунки:

- 131 “Знос основних засоби”;
- 132 “Знос інших необоротних матеріальних активів”;

в) 15 “Капітальні інвестиції” (активний, калькуляційний). Здійснюється облік витрат на придбання або виготовлення (створення) основних засобів.

- 151 “Капітальне будівництво” (витрати на будівництво господарським або підрядним способом);
- 152 “Придбання (створення) основних засобів”;
- 155 “Формування основного стада”.

г) 83 “Амортизація” - потрібен для відображення нарахованої амортизації на підприємствах, що використовують рахунки 8 класу.

Крім того, для обліку окремих господарських операцій з основними засобами можуть використовуватися рахунки:

- 14 “Довгострокові фінансові інвестиції”;
- 42 “Додатковий капітал”;
- 46 “Неоплачений капітал”;
- 74 “Інші доходи”;
- 97 “Інші витрати”.

При журнальній формі обліку синтетичний облік основних засобів здійснюється в журналі № 4 за кредитом рахунків 10, 11, 12, 13, 14,15,18,19, 35.

Журнал № 4 складається з двох розділів:

- I розділ — з кредиту рахунків 10, 11, 12, 13, 19 в дебет рахунків;
- II розділ — з кредиту рахунків 14, 15, 18, 35 в дебет рахунків.

Записи в журналі здійснюються на підставі первинних документів про рух основних засобів. У кінці місяця в журналі підводяться підсумки за рахунками і переносяться до Головної книги.

Синтетичний облік ведеться в журналі-ордері № 4. В цьому журналі вказується назва об'єкта, що поступив або вибув, первісна вартість, знос, залишкова вартість.

Кореспонденції рахунків з обліку придбання основних засобів наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Отримано основні засоби за договором постачання	15	63
2	Відображено суму ПДВ, яка включена до вартості меблів	641	63
3	Проведено оплату за договором постачання	63	31
4	Витрати на транспортування основних засобів	15	63
5	Відображено суму ПДВ у складі транспортних витрат	641	63
6	Витрати зі складання та встановлення основних засобів	15	66, 65
7	Проведено оплату транспортних послуг	63	31
8	Зарахування ОЗ до об'єктів основних засобів	10, 11	15

Таблиця 1. Придбання основних засобів

Кореспонденції з обліку вибуття основних засобів наведені в таблиці 2.

Таблиця 2

	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дт	Кт
1	Відображено дохід від продажу основних засобів	377	742
2	Відображена сума податкових зобов'язань з ПДВ	742	64
3	Списаний знос основних засобів	131	10, 11
4	Списана залишкова вартість основних засобів	286	10, 11
5	Отримана виручка від покупця	311	377

Таблиця 2. Порядок відображення в бухгалтерському обліку вибуття об'єктів основних засобів

Згідно з П(С)БО 7 „Основні засоби“ підприємство переоцінює об'єкт основних і основних засобів, якщо його залишкова вартість суттєво відрізняється від засобів справедливої вартості на дату балансу. У разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

Переоцінена первісна вартість та сума зносу об'єкта основних засобів визначається множенням відповідно первісної вартості і суми зносу об'єкта основних засобів на індекс переоцінки. Індекс переоцінки визначається діленням справедливої вартості об'єкта, який переоцінюється, на його залишкову вартість.

Якщо залишкова вартість об'єкта основних засобів дорівнює нулю, то його переоцінена залишкова вартість визначається додаванням справедливої вартості цього об'єкта до його первісної (переоціненої) вартості без зміни суми зносу об'єкта. Відомості про зміни первісної вартості та суми зносу основних засобів заносяться до реєстрів їх аналітичного обліку.

Сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів включається до складу додаткового капіталу, а сума уцінки — до складу витрат.[22, с.45]

Перевищення суми попередніх уцінок над сумою попередніх дооцінок залишкової вартості об'єкта основних засобів при черговій дооцінці вартості цього об'єкта основних засобів включається до складу доходів звітного періоду з відображенням різниці між сумою чергової (останньої) дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів і вказаним перевищенням у складі іншого додаткового капіталу. Перевищення суми попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості об'єкта основних засобів при черговій уцінці залишкової вартості цього об'єкта основних засобів спрямовується на зменшення іншого додаткового капіталу із включенням різниці між сумою чергової (останньої) уцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів і вказаним перевищенням до витрат звітного періоду.

У разі наявності (на дату проведення чергової (останньої) дооцінки об'єкта основних засобів) перевищення суми попередніх уцінок об'єкта і втрат від зменшення його корисності над сумою попередніх дооцінок залишкової вартості цього об'єкта і відновлення його корисності сума чергової (останньої) дооцінки, але не більше зазначеного перевищення, включається до складу доходів звітного періоду, а різниця (якщо сума чергової (останньої) дооцінки більше зазначеного перевищення) спрямовується на збільшення іншого додаткового капіталу.

У разі наявності (на дату проведення чергової (останньої) уцінки об'єкта основних засобів) перевищення суми попередніх дооцінок об'єкта і відновлення його корисності над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта і втрат від зменшення його корисності сума чергової (останньої) уцінки, але не більше зазначеного перевищення, спрямовується на зменшення іншого додаткового капіталу, а різниця (якщо сума чергової (останньої) уцінки більше зазначеного перевищення) включається до витрат звітного періоду.[26, с.73]

При вибутті об'єктів основних засобів, які раніше були переоцінені, перевищення сум попередніх дооцінок над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта основних засобів включається до складу нерозподіленого прибутку з одночасним зменшенням додаткового капіталу.

В бухгалтерському обліку операції з переоцінки основних засобів відображаються проведеннями

Таблиця 3

з/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
Дооцінка				
1	Дооцінено основний засіб	10	423	1500
2	Вирахувано суму зносу з дооцінки	423	13	500
Уцінка				
1	Здійснено уцінку основних засобів	975	10	2000 і
2	Вирахувана сума зносу з уцінки	13	10	1000
Дооцінка раніше уцінених об'єктів				
1	Збільшено дохід на суму попередньої уцінки	10	746	2000
2	Дооцінено основний засіб	10	423	1500
3	Вирахувана сума зносу з дооцінки	423	13	750

Уцінка раніше дооцінених об'єктів				
1	Списання суми попередньо проведеної дооцінки	423	10	1500
2	Проведення уцінки основних засобів	975	10	3000
3	Зменшено суму зносу уцінених основних засобів	13	10	1500
4	Відображення витрат від зменшення корисності основних засобів	975	13	2000

Таблиця 3. Операції з переоцінки основних засобів

4. Облік амортизації (зносу) основних засобів.

Відповідно з принципами бухгалтерського обліку вартість виробничих потужностей повинна рівномірно розподілятися протягом передбаченого строку їх експлуатації шляхом розподілу (списання) на звітні періоди, протягом яких ці потужності будуть мати виробничу корисність (знос). Його мета – розподілити вартість матеріальних активів довгострокового використання на витрати протягом передбаченого строку експлуатації на основі застосування систематичних та раціональних записів, тобто це процес розподілу, а не оцінки. У наданому визначенні є кілька значних моментів:

По-перше, усі матеріальні активи довгострокового використання, крім землі, мають обмежений строк експлуатації. Внаслідок обмеженості строку служби вартість цих активів повинна розподілятися на витрати протягом усіх років їх експлуатації. Двома головними причинами обмеженості строку служби активів є фізичний та моральний знос (застаріння).

Під фізичним зносом розуміють поступову втрату основними засобами своєї первісної споживної вартості, що відбувається не лише у процесі їх функціонування, але й при їх бездіяльності (зруйнування від зовнішніх впливів, атмосферного впливу, корозії). Фізичний знос основних засобів залежить від якості основних засобів, їх технічної удосконаленості (конструкції, виду та якості матеріалів, якості побудови будинків та монтажу верстатів); особливостей технологічного процесу (величина швидкості та сили різання, подачі тощо); по часу їх дії (кількість днів праці на рік, змін у добу, годин праці у зміну); ступеню захисту основних засобів від зовнішніх умов (спеки, холоду, вологості, атмосферних опадів); якості догляду за основними засобами та їх обслуговування, від кваліфікації робітників та їх відношення до основних засобів.

Фізичний знос відбувається нерівномірно навіть по однаковим елементам основних засобів. Розрізняють повний та частковий знос основних засобів. При повному зносі діючі фонди ліквідуються та замінюються новими (капітальне будівництво та поточна заміна зношених основних засобів). Частковий знос виправляється за допомогою ремонту. Але все ж таки і кожна будівля, і кожна

машина повинна прийти до непотребу. Необхідність амортизації не може бути виключена регулярним ремонтом.[15, с.231]

Моральний знос – це зменшення вартості машин та обладнання під впливом скорочення суспільно необхідних витрат на їх відбудову (моральний знос першої форми); зменшення їх вартості у результаті введення нових, більш прогресивних економічно ефективних машин та обладнання (моральний знос другої форми). Під впливом цих форм морального зносу основні засоби стають відсталими по своїй технічній характеристиці та економічній ефективності.

У сучасних умовах все більше значення приймає облік морального зносу. Бухгалтера звичайно не роблять різниці між фізичним та моральним зносом, так як їх цікавить строк експлуатації основних засобів, не дивлячись на можливий строк їх служби.

По-друге, термін “амортизація”, що використовується в обліку, розуміється ні як фізичний знос або зниження ринкової вартості об’єкту протягом даного часу, а як списання вартості виробничих активів протягом часу їх корисного функціонування. Термін застосовується для відображення поступового списання вартості основних засобів на витрати.

По-третє, амортизація не є процесом оцінки вартості. Бухгалтерські записи ведуть відповідно з принципами визначення собівартості; таким чином, вони не можуть служити індикатором зміни рівня цін. Навіть якщо у результаті вигідної угоди та специфічних особливостей кон’юнктури ринкова ціна будови або іншого активу може піднятися, не дивлячись на це амортизація повинна продовжувати нараховуватися, бо є слідством розподілу раніше понесених витрат, а не оцінки.[17, с.114]

В основі діючої зараз в Україні системи амортизації лежить ідея поступової заміни самого амортизуємого об’єкту, його відтворення, тобто відтворення зношених фондів, а не створення вільних грошових коштів для розвитку його виробничої бази. Прийнятий у П(С)БО №7 термін амортизації суперечить прийнятій у світовій практиці концепції амортизації, згідно з якою амортизація вважається не оцінкою або способом відновлення основних засобів (тобто мета відрахувань не зводиться строго до відновлення активу), а лише методом

розподілу витрат на придбання активу (або будь-якої іншої прийнятої за базову вартість) по рокам строку його служби. Сучасна українська концепція амортизації була у свій час охарактеризована як “натуралістична”, що направлена на відновлення основних засобів у натуральній формі.

Амортизаційні відрахування – частина виробничого капіталу, що переходить у форму товарного, або частина вартості основних засобів, що поступає з виробництва в обіг. Для будь-якого підприємства амортизаційні відрахування представляють собою спосіб поступового повернення іммобілізованих коштів (які у свій час підприємство витратило на придбання та створення амортизуємого активу) у зворотні.

Амортизація – це систематичний розподіл амортизуємої вартості незворотних активів протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Визначення амортизуємої вартості відображається у вигляді формули:

$$AB = PB - LB,$$

де АВ – амортизуєма вартість;

PB – первинна або переоцінена вартість;

LB – ліквідаційна вартість;

Первинна вартість визнається П(С)БО №7 як історична або фактична собівартість об’єкту основних засобів, а переоцінена вартість – як його вартість після переоцінки.

Ліквідаційна вартість – це та сума грошових коштів або вартість інших активів, які підприємство очікує отримати від вибуття (реалізації, ліквідації) основних засобів при закінченні строку їх корисного використання мінус витрати, що пов’язані з вибуттям.[25, с.95]

Ліквідаційна вартість визначається у момент отримання об’єкту основних засобів. Якщо визначити її неможливо або важко, або якщо вона незначна, тоді її прирівнюють до нуля. Відповідно до формули у цьому випадку первинна (переоцінена) вартість об’єкту буде рівна його амортизуємої вартості.

Отже об’єктом амортизації є основні засоби, крім землі.

Нарахування амортизації робиться протягом строку їх корисного використання (експлуатації) об’єкта, що встановлюється наданим

підприємством при визнанні наданого об'єкта активом (при зарахуванні на баланс), та зупиняється на період його реконструкції, модернізації, добудови та консервування [20].

Відповідно до П(С)БО № 7 амортизація основних засобів нараховується з використанням наступних методів:

- прямолінійного (прямолінійного списання);
- зменшення залишкової вартості;
- прискореного зменшення залишкової вартості;
- кумулятивного (суми кількості років);
- виробничого (метод суми одиниць продукції).[7, с.84]

Амортизація нараховується помісячно, починаючи з місяця, що настає за місяцем введення об'єкта ОЗ в експлуатацію, протягом строку корисного використання об'єкта, що встановлюється наказом по підприємству в момент визнання цього об'єкта активом (*при зарахуванні його на баланс*). А цей строк не повинен бути меншим, ніж визначено в п. 145.1 ПКУ (*п. 146.2 ПКУ*).

При визначенні строку корисного використання засобу слід враховувати **наступні моменти:**

- очікуване використання об'єкта підприємством з урахуванням його потужності або продуктивності;
- фізичний та моральний знос, що передбачається;
- правові або інші обмеження щодо строків використання об'єкта та інші фактори (*п. 145.1.3 ПКУ*).

Нарахування амортизації **призупиняється на періоди виводу об'єкта з експлуатації** – це може бути реконструкція, модернізація, добудова, дообладнання, консервація або інші причини. При цьому необхідні підтвердні документи, що засвідчують факт виведення цих об'єктів з експлуатації (*п. 146.2 ПКУ*). Рішення щодо виведення ОЗ з експлуатації - за керівником підприємства.

В разі зміни очікуваних економічних вигод від використання ОЗ, строк експлуатації доречно переглянути, але все ж із дотриманням вимог п. 145.1 ПКУ. І вже потім нараховувати амортизацію, виходячи з нового строку, починаючи з місяця, наступного за місяцем зміни строку корисного

використання (це правило не діє при застосуванні виробничого методу нарахування амортизації) (п. 145.1.4 ПКУ).

Закінчується нараховуватися амортизація лише тоді, коли **залишкова вартість засобу дорівнює його ліквідаційній вартості** (умовно ліквідаційна вартість = 0) (п. 145.1.4 ПКУ).

Метод амортизації на підприємстві визначається наказом про облікову політику і може переглядатися в разі зміни очікуваного способу отримання економічних вигод. Нарахування амортизації за новим методом починається з місяця, наступного за місяцем прийняття рішення про зміну методу амортизації (п. 145.1.9 ПКУ).

Таблиця 4.

Метод нарахування	Формула розрахунку річної суми амортизації
Прямолінійний	Ділення вартості, що амортизується, на строк корисного використання
Зменшення залишкової вартості	Добуток залишкової вартості на початок звітного року (або первісна вартість на дату початку нарахування амортизації) на річну норму амортизації. Річна норма амортизації (%) = $1 - \sqrt[n]{\text{ліквідаційна вартість} / \text{первісна вартість}}$ n – кількість років експлуатації.
Прискорене зменшення залишкової вартості (застосовується лише при нарахуванні амортизації до об'єктів ОЗ, що входять до груп 4 (машини та обладнання) та 5 (транспортні засоби))	Добуток залишкової вартості на початок звітного року (або первісна вартість на дату початку нарахування амортизації) на річну норму амортизації. Річна норма амортизації обчислюється відповідно до строку корисного використання і подвоюється.
Кумулятивний	Добуток вартості, що амортизується, на кумулятивний коефіцієнт. Кумулятивний коефіцієнт = відношення кількості років, що залишаються до кінця строку використання, до суми чисел років його корисного використання
	МІСЯЧНА сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) на виробничу ставку.
Виробничий	Виробнича ставка = відношення вартості, що амортизується, до загального обсягу продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити (виконати) з використанням об'єкта основних засобів.

Таблиця 4. Методи нарахування амортизації

Відображення амортизації у бухгалтерському обліку підприємства.

Таблиця 5.

№	Зміст господарської операції	Бухгалтерський облік із застосуванням класу 9		Бухгалтерський облік із застосуванням класів 8, 9	
		Дт	Кт	Дт	Кт
1	2	3	4	5	6
1	Нарахована амортизація основних засобів, що експлуатуються у капітальному будівництві, яке робиться господарським способом.	151	131	831 151	131 831
2	Нарахована амортизація обладнання, що безпосередньо використовується у процесі виробництва продукції (технологічне обладнання)	23	131	831 23	131 831
3	Нараховується амортизація вартості основних засобів, що використовуються у роботах, що пов'язані з освоєнням нових виробництв, а також підготовкою робіт сезонного характеру	39	131	831 39	131 831
4	Збільшується сума зносу об'єкту основних засобів у зв'язку з його до оцінкою (збільшення первісної вартості об'єкту основних засобів у частині його зносу).	423	131	831 423	131 831
5	Нарахована амортизація основних засобів загальновиробничого характеру	91	131	831 91	131 831
6	Нарахована амортизація основних засобів загальногосподарського характеру	92	131	831 92	131 831
7	Нарахована амортизація основних засобів, що використовуються при реалізації продукції	93	131	831 93	131 831
8	Нараховується амортизація вартості основних засобів, що використовуються для усунення результатів надзвичайних результатів.	99	131	831 99	131 831
9	Списується сума зносу об'єктів основних засобів у зв'язку з його вибуттям. Зменшується сума зносу об'єкту основних засобів у зв'язку з його уцінкою при умові, що раніше наданий об'єкт не дооцінювався	131	10	131 831	831 10
10	Зменшення суми зносу раніше дооцінених об'єктів основних засобів.	131	423	131 831	831 423

Висновки

Методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про основні засоби визначено в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 7 „Основні засоби”. Норми цього положення застосовуються підприємствами, організаціями та іншими юридичними особами всіх форм власності.[12, с.56]

Основні засоби поділяються на такі групи і підгрупи: земельні ділянки; капітальні витрати на поліпшення земель; будинки, споруди та передавальні пристрої; машини й устаткування; транспортні засоби; інструменти, прилади, інвентар (меблі); робоча і продуктивна худоба; багаторічні насадження; інші основні засоби.

Усі операції, пов'язані з рухом основних засобів, оформлюються первинними документами, які забезпечують правильність і своєчасність їх обліку.

Документування основних засобів оформлюється такими первинними документами як: „Акт приймання – передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів”, „Акт введення в експлуатацію основних засобів”, „Акт списання основних засобів”, „Акт про установку, пуск та демонтаж будівельної машини”, „Інвентарна картка обліку основних засобів”, „Опис інвентарних карток по обліку основних засобів”, „Картка обліку руху основних засобів”.

Для обліку основних засобів використовується рахунок 10 “Основні засоби”. За дебетом рахунка 10 “Основні засоби” відображається надходження основних засобів на баланс підприємства, а за кредитом - вибуття основних засобів внаслідок продажу, безоплатної передачі.[21, с.234]

Знос являє собою втрату основними засобами фізичних якостей або техніко-економічних властивостей і, внаслідок цього, вартості. Величина зносу залежить від виду основних засобів, їх функціональної ролі у виробничому процесі, строку й умов використання. В основному він визначається строком служби об'єктів і зростає з терміном експлуатації. На величину зносу діють такі фактори, як інтенсивність використання, агресивність середовища, кліматичні умови, правові або інші обмеження.

Амортизація нараховується за такими методами: прямолінійний; виробничий; кумулятивний; податковий; зменшення залишкової вартості; метод прискореного зменшення залишкової вартості.

На підприємствах облік основних засобів ведеться відповідно до П(С)БО – 7 „Основні засоби” та облік основних засобів ведеться на рахунку 10 „Основні засоби”.

Документування основних засобів на підприємствах оформлюється такими документами як: „Інвентарна картка обліку основних засобів”, „Акт списання основних засобів”, „Акт приймання – передачі основних засобів”, „Акт введення в експлуатацію основних засобів”.

Основні засоби на підприємства надходять у вигляді: передавальних пристроїв, машин та обладнання, транспортних засобів, інструментів, приладів, бібліотечних книжок, інвентарю та меблів, а також інших необоротних матеріальних активів.

Отже можна сказати, що загалом облік на підприємствах організовано задовільно, про це свідчить те, що підприємство в своїй діяльності керується нормативними документами, первинний облік організований до вимог, правильно ведеться синтетичний та аналітичний облік, звітність складається вірно і вчасно здається до органів.

При виконанні завдань було досягнуто мету курсової роботи, а саме розкриття актуальності теми та загальна характеристика та оцінка основних засобів, обґрунтування необхідності їх обліку і як результат дослідження наведення рекомендацій щодо вдосконалення та підвищення ефективності обліку основних засобів.

Список використаної літератури:

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16 липня 1999р. № 996-XIV.
2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, затверджені Наказом Міністерства фінансів України №561 від 30.09.2004 р.
3. Актуальні проблеми та перспективи розвитку бухгалтерського обліку в Україні : зб. наук. ст. студ. заоч. форми навч. Ч. 1. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2008. – 472 с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 "Основні засоби". Затверджено Наказом Міністерства фінансів України №92 від 27.02.2000 р. (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 18 травня 2000 р. за №288/4509).
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи". Затверджено Наказом Міністерства фінансів України №242 від 18.10.99 р. (zareєстровано в Міністерстві юстиції України 2 листопада 1999 р. за №750/4043).
6. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств та організацій № 291, від 30.11.99 р., із змінами і доповненнями за станом на 20.09.2004 р.
7. Збірник систематизованого законодавства „Бухгалтерський облік. Хрестоматія”, „Бухгалтерія”, №7.- 2007 р.
8. Збірник систематизованого законодавства „Енциклопедія бухгалтерських поведок”, „Бухгалтерія”, №43 (458) від 22 жовтня 2004р.
9. Александров В.Т., Ворона О.І., Германчук П.К., Назарчук О.І., Петрашко П.Г., Рубльова С.М., Стефанюк І.Б., Сушко Н.І., Чечуліна О.О. Планування, облік, звітність, контроль на підприємствах. — К.: НВП „АВТ”, 2004. — 528 с. (Інтегрований навчально-атестаційний комплекс).
10. Атамас П.Й. Основи обліку контролю в організаціях; Навч. посібник. — Центр навчальної літератури, 2006. — 284 с.
11. Аптекарь С., Краснова В. Про формування звітності підприємств. //Економіка України.– 1994.–№ 4.– 424 с.

12. Бухгалтерський облік в Україні. Навч. посібник/За ред. Р.Л. Хом'яка, В.І. Лемішовсько-го. — 5-те вид., доп. і перероб. — Львів: Національний університет „Львівська політехніка„ (Інформаційно-видавничий центр „ІНТЕЛЕКТ+“ Інституту післядипломної освіти), „Інтелект-Захід“, 2006. — 1088 с.
13. Бухгалтерський облік в установах: Практичний посібник/Л. Панкевич, М. Зварич, Р. Бойко, Л. Лучечко. — Львів: Аверс, 2005. — 304 с.
14. Бойчук Є.А. Операції та облік основних засобів// Бібліотека Головбуха.- 2009р.- №5.-с. 23-26 с.
15. Боярчук А.А. Перевір себе: облік основних засобів// Бухгалтерський облік та аудит.- 2010р. № 7. с. 15-16.
16. Голов С.В. Бухгалтерський облік та фінансова звітність в Україні: навчально — практичний посібник. - Дніпропетровськ: ТОВ “Баланс-Клуб”, 2004.- 768 с.
17. Гапоненко Л., Куценко О.Знос на необоротні активи за новими правилами// Баланс.- 2012р.-№ 3.-с. 19-21.
18. Грабова Н.М. Облік основних засобів в бухгалтерських проводках. - К: "А.С.К.", 2009.
19. Загородній А.Г., Партин Г.О. Бухгалтерський облік: Основи теорії та практики: Підручник. - 2-ге вид., перобл. і доповн. - К.:Знання, 2009. - 422 с.
20. Кундеус О. М. Нарахування амортизації згідно нового Податкового кодексу України / О. М. Кундеус // Інноваційна економіка. – 2011. – №7. – С. 120-127.
21. Облік основних засобів в установах: Навч. посібник / За заг. ред. О. А. Заїнчовського — Ірпінь: Академія ДПС України, 2007. — 535 с.
22. Пушкар М.С. Фінансовий облік. - Тернопіль: Карт-бланш, 2002.-628 с.
23. Марочкіна А.М. Бухгалтерський облік за національними стандартами. - Харків: Торсінг. - 2006. - 256 с.
24. Скрипан О.П., Палюх М.С. Бухгалтерський облік: Навчальний посібник для економічних спеціальностей ВНЗ освіти III та IV рівнів акредитації. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. – 496 с.

25. Сопко В.В., Кім Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та їх заповнення: Навчальний посібник.– К.:Університет екон. та права „Крок”, 2004.– 437 с.

26. Чабанова Н.В., Василенко Ю.А. Бухгалтерський фінансовий облік. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2007. – 688 с.

27. Харченко А.В. Бухгалтерський фінансовий облік: навчальний посібник. - К.: “Академія”, 2007. - 712 с.